

A RÉSZ ÉS EGÉSZ

AKADÁLY NÉLKÜL

modul adaptációja
látássérült tanulók
együttneveléséhez

SZÖVEGÉRTÉS- SZÖVEGALKOTÁS

Alap–VII.3–AdGY

A modult készítette:

Papp Zita, Szendrődi Szilvia

Az adaptációt készítette:

Parasz kay Sára

SULI NOVA
Köznevelési, Fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Központ

Magyarország célba ér

A modul célja	A vizuális észlelés: rész-egész, apró különbségek észlelése A célkitűzés a gyengénlátó tanulók számára is hasznos, szükséges és megvalósítható.
Időkeret	Kétszer 10 perc
Ajánlott korosztály	6–8 évesek
Modulkapcsolódási pontok	<p><i>Tágabb környezetben</i> Vizuális figyelem és emlékezet fejlesztése Finommotorika fejlesztése Szókincsbővítés Írás, olvasás előkészítése</p> <p><i>Szűkebb környezetben</i> Rész-egész, apró különbségek észlelése</p> <p><i>Ajánlott megelőző tevékenységek</i> Nagymozgások fejlesztése Egyensúlygyakorlatok Finommozgások fejlesztése és testséma kialakítása</p> <p><i>Ajánlott követő tevékenységek</i> Alakállandóság, térbeli helyzetek észlelése</p>
A képességfejlesztés fókuszai	A rész és egész pontos észlelése, az apró különbségek észrevétele, elmondása Hangsúlyt kell helyezni a tudatos és logikus menetű megfigyelésre, valamint a megfigyelt jelenségek szóbeli megfogalmazására.

AJÁNLÁS

Mindaz, ami az ajánlásban és a megfigyelési szempontok között szerepel – első látásra – gyakran komplikáltabb, mint maguk a gyakorlatok. Azt a munkamódszert ajánljuk, hogy mielőtt az ajánlást és a megfigyelési szempontokat elolvasná, és esetleg megijedne attól, mi mindenre fontos figyelnie, a gyakorlatokat próbálja ki gyerekek nélkül, otthon (ha van, a javasolt verssel együtt). Amikor már gördülékeny a mozgás és szöveg összhangja, valamint úgy érzi, hogy a gyerekeknek is be tudja mutatni, olvassa el a módszertani ajánlást. Nem kell törekednie arra, hogy annak minden részletét megjegyezze, csak egyszerűen próbálja ki a gyerekekkel. Az első kipróbálások után is csak arra keressen választ a megfigyelési szempontok között és az ajánlásban, amilyen problémával saját osztályában találkozott. Ezt szükség szerint megteheti minden gyakorlás után, így egy idő után a legtöbb javaslat „életre kel”, és világosan fogja látni, mikor mire fontos figyelnie tanítványai között.

A rész-egész pontos észlelése azért nagyon fontos, hiszen e képesség birtokában tudják majd a gyerekek a betűket és számjegyeket elemeikből felismerni, elolvasni, leírni. Minden olyan játék, amelynél a részekre bontás, részekből összerakás, konstruálás szerepel, alkalmas az analízáló-szintetizáló képesség fejlesztésére. Ilyen játékok: a *Duplo*, a *Lego*, a különféle építőkockák, mesekockák stb. Ezt a képességet trenírozza még a gyerekek körében népszerű puzzle-

játék. Mi magunk is készíthetünk ilyet, ha plakátokat, képeket, képeslapokat szétvágunk. Ha a képet felragasztjuk egy kartonlapra, mielőtt részekre vágjuk, akkor sokáig használható lesz. A fokozatokat azonban fontos tudatosan tervezni és betartani! Ha egyforma nagyságú és formájú részekre vágjuk, akkor könnyebb kirakni a képeket. A kevesebb részletet ábrázoló képeket könnyebb kirakni. Később aztán érdemes változó nagyságú és formájú méretre vágni. Itt hasznos segítségnyújtás, ha berajzoljuk a kirakandó részeket arra a kartonlapra, amelyen ki kell rakniuk a gyerekeknek a képet. Mielőtt munkához kezdenek a gyerekek, mindig mutassuk meg, és figyeltessük meg velük a teljes képet! Ugyanezt játszhatjuk a betűkkel, a betűtanulás időszakában. A rész-egész észleléséhez szorosan kapcsolódik a vizuális különbségek pontos észlelése. Kezdetben egymástól igen eltérő tárgyakkal dolgozzunk, majd később fokozatosan csökkenjen a tárgyak közti különbség. Szánjunk elegendő időt ezekre a játékokra, hiszen a rész-egész összefüggés felismerése az olvasás és írás tanulásának alapja, mert a formák kiegészítése elősegíti a betűk vizuális képének felidézését, a lényeges jegyek megfigyelését. Mivel a magyar nyelvben elég sok a vizuálisan hasonló betű (l. *Tanári kézikönyv: Homogén gátlások*) ezekkel a feladatokkal jelentősen megkönnyíthetjük a betűtanulás folyamatát.

A tanulási helyzetek többségében a vizuális észlelés összekapcsolódik valamilyen nyelvi és motoros tevékenységgel. Fontos tehát, hogy ezeket a gyakorlatokat mindig kössük össze a látott dolgok nyelvi kifejezésének megtanításával, a gyerekek szókincsének bővítésével. Sose sajnáljuk az időt arra, hogy lehetőleg minél több tanuló megfogalmazza, mi hiányzott a képről, mivel egészítette ki a képet, vagy milyen különbségeket talált!

Az ajánlások érvényesek a gyengénlátó tanulókra is. Képességeik fejlesztésére az ép látásúakéhoz hasonló eszközök és feladatok alkalmazhatók. A gyengénlátó óvodások preventív korrekciójának programja számos látási megfigyelő és gondolkodási képességfejlesztő feladatot alkalmaz. Ezek a gyengénlátó gyermekek látóképességének megfelelő méretűek, és vonalvastagságúak. Ha az iskola gyengénlátó tanulója nem vett részt a speciális iskola iskolára felkészítő foglalkozásain, a feladatcsomagot a gyermek számára felhasználhatja. Ez kereskedelmi forgalomban nem szerezhető be, de a budapesti Gyengénlátók Általános Iskolája Módszertani Intézményétől az integrációt segítő tanárokon keresztül igényelhetik.

TÁMOGATÓ RENDSZER

Játékosan – Feladatgyűjtemény a részképességek fejlesztéséhez. (Eu-Synergion 2001)

Tölgyszéky Papp Gyuláné: *Képességfejlesztő technikák és eljárások az anyanyelv tanításában.* (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola jegyzete)

Tölgyszéky Papp Gyuláné: *A tanulási nehézségek kezelése.* (Logopédiai Kiadó)

Taníts meg engem! – Fejlesztő program logopédiai óvodák számára. (Logopédiai Kiadó)

Németh Erzsébet – S. Pintye Mária: *Mozdul a szó...* (Logopédiai Kiadó)

Korrekciós feladatlapok gyengénlátó gyermekek számára I, II. és III. kötet.

Dr. Horváthné Mészáros Márta: Ajánlások gyengénlátó és aliglátó gyermekek, tanulók kompetencia alapú fejlesztéséhez. Szövegértés-szövegalkotás. sulinova Kht., Budapest, 2006.

MEGFIGYELÉSI SZEMPONTOK

Nagyon fontos, hogy mindig a gyerekek önmagukhoz mért fejlődését értékeljük. Lehetőleg minél többen fogalmazzák meg szóban is a megoldásokat! Sokat dicsérjük őket!

Csak akkor lépünk a feladatokban egy következő szintre, ha a megelőző szinten a gyermek már jól teljesít, tehát látjuk, hogy nagy biztonsággal mozog!

Saját adaptációs kiegészítem:

A FELDOLGOZÁS MENETE

Az alábbi részletes leírás célja elsősorban egyféle minta bemutatása. Nem lehet és nem szabad kötelező jellegű előírásnak tekinteni. A pedagógus legjobb belátása szerint dönthet a részletek felhasználásáról, módosításáról vagy újabb variációk kidolgozásáról.

RÉSZ ÉS EGÉSZ

I. A RÉSZ ÉS EGÉSZ VISZONYÁNAK ÉSZLELÉSE

A feladatok célja a vizuális észlelés, azon belül is a rész-egész észlelése, a finommotorika további fejlesztése. Ajánljuk minden 1. osztályos tanulónak, de különösen is azoknak a gyerekeknek, akik diszlexiaprevencióban részesültek óvodás korukban, akik viszonylag későn kezdtek el beszélni, akik most is nehezen fejezik ki gondolataikat.

FELADATOK

1. TÁRGYAK ÖSSZESZERELÉSE

Instrukció:

– *Szereljük össze ezeket a játékokat!*

Tegyük az asztal egyik részére a játékokat, másik részére pedig a hiányzó részeket. Alkalmasak erre az olyan babák, amelyeknek a kezét-lábát ki lehet szedni, az olyan járművek, amelyeknek a kereke leszerelhető. Különbféle legók is jól használhatók erre a célra.

Saját adaptációs kiegészítem:

2. A FESTŐ ELMENT NYARALNI, EZÉRT...

Instrukció:

– *Egészítsd ki! Rajzold meg a hiányzó részeit!*

Mondjuk el a gyerekeknek, hogy a festő elment nyaralni, ezért nincsenek befejezve ezek a képek. Azt kérte tőlünk, hogy mi fejezzük be. Ebben a játékos helyzetben használjanak színes ceruzát, és hagyjunk időt a rajzolásra! Ne felejtjük azonban el, hogy nem a szépség a fontos, hanem az, hogy felismerjék, mi hiányzik a képekről. Először állatokat, majd hétköznapi tárgyakat kell befejezniük.

Saját adaptációs kiegészítem:

3. TESTRÉSZEK PÓTLÁSA

Instrukció:

– *Mi hiányzik a gyerekekről?*

Előtte ismételjük át a testrészeket. Párokban dolgozva nevezzék meg egymáson a fontosabb testrészeket!

Saját adaptációs kiegészítem:

4. RÉSZEK PÓTLÁSA AZ ARCON

Instrukció:

– *Mi hiányzik a gyerekek arcáról?*

Előtte célszerű megmutatni és megnevezni az arc részeit.

Saját adaptációs kiegészítem:

5. „ÓRIÁSPLOKÁT-RAGASZTÁS”

Instrukció:

– *Keresd meg a hiányzó plakátrészletet!*

Beszélgessünk előtte arról, hogy az utcai óriásplokatokat részenként ragasztják fel, mert úgy könnyebb. Most nekik kell az utolsó plakátdarabot megkeresni.

Gyengénlátó gyermekek számára ajánlott feladatlapok:

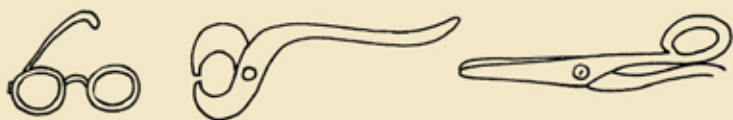
Mi hiányzik ? Rajzold be !

Színezd ki a képet a betűk szerint !

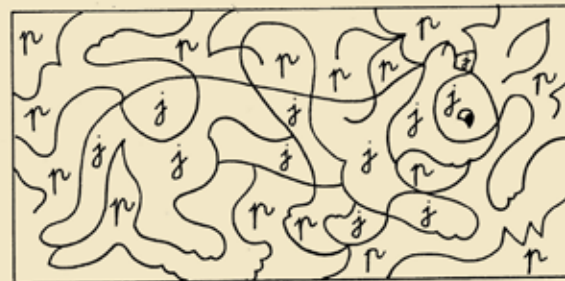

l = sárga
 l = lila
 e = piros

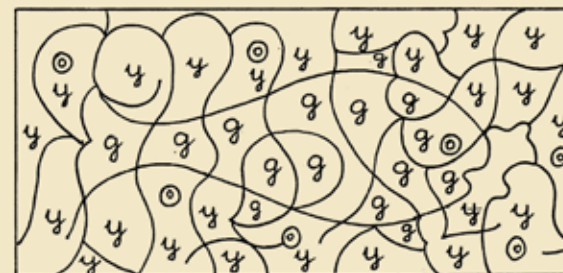
cs = sárga
 sz = zöld

Színezd ki a betűk szerint !

r = piros
 j = szürke

Mi hiányzik ? Rajzold be !

g = piros
 y = kék

Mi a hiba ? Hiány, vagy többlet ?

Saját adaptációs kiegészítem:

II. APRÓ KÜLÖNBSÉGEK MEGFIGYELÉSE

A feladat célja a vizuális észlelés, azon belül is az apró különbségek pontos észlelése. Ajánljuk minden 1. osztályos tanulónak, de különösen azoknak a gyerekeknek, akik a hasonló formákat gyakran tévesztik, és akiknek szótalálási nehézségeik vannak.

FELADATOK

1. KÜLÖNBSÉGEK KERESÉSE KÉPEKEN

Instrukció:

– *Mondd el, mi változott meg az első képhez képest!*

A változás lehet forma, méret, szín, irány – stb.

Saját adaptációs kiegészítem:

2. ESEMÉNYKÉP ÖSSZEHASONLÍTÁSA, A KAKUKKTOJÁS MEGKERESÉSE

Instrukció:

– *Melyik a kakukktojás? Mi nem illik a jégpályára?*

Érdekességként mutassuk meg a kakukkot nekik, és mondjuk el, hogy a kakukk más madár fészkébe rakja tojását. Innen kapta a játék a nevét.

Saját adaptációs kiegészítem:

3. TÁRGY VÁLOGATÁSA MEGNEVEZÉS ALAPJÁN

Instrukció:

– *Keressd ki a háromszögeket!*

A logikai készlet erre kiválóan alkalmas. Kezdetben csak egy, majd két és három (méret, forma, szín stb.) szempont alapján is válogassanak a gyerekek.

Saját adaptációs kiegészítem:

4. PLAKÁTOK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Instrukció:

– *Keressd meg, mi a két kép között a különbség! Karikázd be a különbségeket!*

Minden különbséget gyűjtsenek össze! A nagyon összetett képeknél segítségként ezek számát előre meg is adhatjuk.

Saját adaptációs kiegészítem:

5. MI VÁLTOZOTT MEG?

Instrukció:

– *Nézz körül! Mondd el, mi változott meg a teremben!*

Figyelmesen nézzenek körül a teremben. Kérjük meg őket, hogy hajtsák le a fejüket a padra. Azután csendben változtassunk meg valamit, pl. tegyük a vázát, a szivacsot, a krétát stb. kicsit arrébb. A lényeg, hogy a különbség ne legyen feltűnő.

Instrukció:

– *Mi változott meg Lacin?*

Egy tanulót megfigyeltetünk, majd ő kimegy a teremből. Segítsünk ennek a tanulónak a változás kitalálásában. Sűgjük meg neki, mit változtasson meg magán, ha kimegy. (Pl. az egyik zokniját tolja le, csatolja ki a szandálját, hajtsa fel kicsit az ingét, a haját másképpen copfozza be...) Amint elkészült, jöjjön vissza a terembe. A többieknek észre kell venniük, mi változott meg rajta.

Saját adaptációs kiegészítem: